

Luonnontieteiden ja kulttuurintutkimuksen vuoropuhelu

Matthew Rampley: *The Seductions of Darwin: Art, Evolution, Neuroscience*. Penn State University Press 2017.

Vuoropuhelu luonnontieteiden ja taidealojen välillä on perinteisesti ollut haastavaa. Dialogin nykyinen tila sekä ongelmakohtat muodostavat lähtökohdan Matthew Rampleyn teokselle *The Seductions of Darwin: Art, Evolution, Neuroscience*. Kirjassa Rampley tarkastelee tämän päivän kulttuurintutkimusta ja luonnontieteellisten menetelmien soveltamista humanistisilla aloilla. Taidehistorioitsijana hän on pääasiassa kiinnostunut luonnontieteellisen ajattelun vaikutuksesta taiteiden tutkimukseen ja estetiikkaan. Teoksen viitekehysten muodostavat erityisesti evoluutioteoriaa soveltavat tutkimussuunnaukset. Rampleyn keskeisenä tavoitteena on tarkastella, mitä kulttuurintutkimuksessa voidaan saavuttaa perinteisistä humanistisista tutkimusmenetelmistä poikkeavilla biologiaan perustuvilla lähestymistavoilla. Tätä luonnontieteellisen ajattelun merkitystä hän pyrkii arvioimaan näkökulmien vastakkainasettelun kautta.

Motiivina poleemiseen sävyyn kirjoitetulle teokselle on toiminut poikkitieteellisen kulttuurintutkimuksen yleistymisen. Tämän lisäksi kohennusta kaipaa vallitseva keskusteluympäristö, jonka kehitys on Rampleyn mukaan pysähtynyt viime vuosisadan alkupuolelle. Esimerkiksi yleistä dualismikeskustelua tieteiden eroista käydään

edelleen syvistä ideologisista potoeroista käsin. Lisäksi tilannetta vaikeuttaa luonnontieteilijöiden keskuudessa suosittu näkemys muista tieteenaloista luonnontieteille alisteisina. Vaikka yksipuolinen humanististen alojen itsenäisyyden kyseenalaistaminen onkin aiheutonta, myöntää Rampley esimerkiksi kulttuurintutkimuksessa käytetyn termistön epämääräisyyden antavan aihetta kritiikkiin.

Jyrkkien akateemisten asenteiden lisäksi luonnontieteiden ja kulttuurialojen välisen dialogin kehittämisen tiellä on myös käytännöllisempiä esteitä. Vastoin useiden luonnontieteilijöiden näkemyksiä, esimerkiksi biologian selitysvaikutus on rajallista kulttuurin ilmiöitä tutkittaessa. Rampley toteaaakin, että neurologinen tutkimus voi kyllä tuottaa tarkan kuvauksen yksittäisistä aivotiloista, mutta kyseinen lopputulos ei itsessään vielä riitä selittämään kulttuurisia objekteja, kuten yksittäisiä taiteeteoksia. Tämänkaltaisiin luonnontieteellisen näkökulman ongelmakohtiin ei kulttuurintutkimuksen kentällä ole riittävästi puututtu. Rampleyn mukaan humanistit ovat suhtautuneet luonnontieteellisten menetelmien leviämiseen lähinnä välinpitämättömästi tai vähätellen. Perusteltujen vastaargumenttien puute on johtanut siihen, että jäykkä luonnontieteellinen mentaliteetti on lisääntynyt kulttuurintutkimuksen kentällä. Rampleyn mielestä tämä kehityssuunta tulee ottaa kriittiseen tarkasteluun.

Edellämainituista näkökohdista huolimatta Rampley suhtautuu avoimesti ajatukseen luonnontieteisiin perustuvasta kulttuurintutkimuksesta. Hänen mukaansa esimerkiksi biologista alkuperää olevien menetelmien ja teorioiden soveltamista kulttuurin- ja taiteiden tutkimukseen tulee arvioida saavutettujen tulosten perusteella. Tämä on ymmärrettävää, sillä kovienkaan tieteiden parissa kehitettyjen menetelmien ja johtopäätösten suora torjuminen ei paranna vuoropuhelun tasoa vaan pahentaa jo olemassa olevia tie-

teenalojen välisiä ennakkoluuloja. Syventymällä perusteellisesti luonnontieteitä soveltavaan kulttuurintutkimukseen Rampley pyrkii tuomaan analyysiinsa tasapainoa, jonka puute yleensä vaivaa tutkimusperinteiden välistä vuoropuhelua.

Rampley on ennen kaikkea kiinnostunut siitä, pystytäänkö luonnontieteiden menetelmillä tuottamaan sellaisia tuloksia, jotka vastaavat kulttuurintutkijoita kiinnostaviin kysymyksiin. Hän ei siis lähde kyseenalaistamaan evoluutioteoriaa eikä esimerkiksi peili-neuroneiden toimintaperiaatteita. Rampleyn tutkimusasetelma ei myöskään edellytä yksityiskohtaisia filosofisia analyysejä. Hän kyllä arvioi esimerkiksi erilaisten mielenfilosofisten teorioiden merkitystä estetiikalle ja taiteiden tutkimukselle, mutta ei käsittele mielenfilosofiaa tai sen ongelmia sinänsä.

Avoimista lähtökohdistaan huolimatta teos on rakenteeltaan suoraviivainen ja johtopäätöksiltään yksiselitteinen. Rampley ottaa järjestyksessä tarkasteluun uusdarwinistiset taiteenteoriat sekä aivotutkimukseen perustuvat neurotaidehistorian ja neuroestetiikan. Näiden lisäksi hän analysoi evoluutioteorian pohjalta kehitettyä systeemiteoriaa. Kirjan jokaisessa luvussa Rampley päätyy päähypoteesin kanssa yhdenmukaiseen lopputulokseen, jonka mukaan luonnontieteellisesti orientoitunut kulttuurintutkimus poikkeuksetta epäonnistuu tuottamaan merkittävää lisäarvoa. Rampleyn mukaan esimerkiksi biologisilla analyyseilla on saatu aikaan muutoksia terminologiasa, mutta perinteistä humanistista näkökulmaa ei ole kyetty uudistamaan. Jälkimmäinen on se kriteeri, jonka Rampley luonnontieteisiin perustuvalla kulttuurintutkimukselle asettaa.

Rampley ei kuitenkaan kehota hylkäämään kaikkia luonnontieteistä nousevia avauksia kulttuurintutkimuksen kentällä, vaan korostaa lisätutkimusten tarvetta. Erityisesti neurologiaan viitaten hän mainitsee

samanaikaisen evolutiivisen kehityksen sekä ihmisissä että taidesineiden monimuotoisuudessa. Toisin sanoen luonnontieteellisten- ja humanististen alojen tutkimusintresseissä on konkreettisia päällekkäisyyksiä, joiden käsitteily edellyttää objektiivista lähestymistapaa. Mikäli tulevat yritykset soveltaa biologisia menetelmiä kulttuurintutkimuksessa tuottavat aiempaa parempia tuloksia, niin näitä tulee Rampleyn mukaan käyttää ja arvostaa. Rampley siis myöntää, etteivät hänen omat johtopäätöksensä luonnontieteiden yleisestä tehottomuudesta humanistisilla aloilla ole lopullisia, eikä esimerkiksi biologiaan perustuvan ajattelun poissulkeminen kulttuurintutkimuksesta edesauta raketan dialogin muodostumista.

Rampleyn kirjassaan esittämät näkemykset ovat saaneet osakseen kritiikkiä kulttuurintutkimuksen kentältä. Esimerkiksi Whitney Davis suhtautuu varauksella Rampleyn ehdottomuuteen. Hän ei kiistä teoksen yksittäisiä analyysejä eikä johtopäätöksiä, mutta kyseenalaistaa Rampleyn luonnontieteisiin perustuvalla kulttuurintutkimukselle asettamat kriteerit. Davis toteaa, että häntä itseään taidehistorioitsijana kiinnostaa luonnontieteisiin pohjautuvan kulttuurintutkimuksen tulokset, vaikka ne eivät olisikaan kumouksellisia. Toisin kuin Rampley, Davis näkee arvoa jo olemassa olevaa kulttuurista käsitteilyympäristöä rikastuttavissa luonnontieteellisissä tutkimuksissa.

Huomionarvoista Rampleyn kirjassa on myös se, että taiteenfilosofisen kontekstin muodostaminen jää pääosin lukijan vastuulle. Rampley tarkastelee yksittäisiä luonnontieteellisiä avauksia kulttuurin kentällä lähinnä siinä muodossa, missä tutkijat ovat ne alunperin esittäneet. Hän ei tarjoa kattavaa analyysia taideteoksen käsitteelle, jonka pohjalta esitetyt näkemyksiä biologiaan perustuvan kulttuurintutkimuksen heikkouksista voisi laajemmin ar-

vioida. Toisin sanoen, Rampleyn teoksessa esittämä kritiikki on aiheellista, vaikka taiteiden yksityiskohtaisempi määrittely olisi tuonut siihen lisää syvyyttä. Kokonaisuutena *The Seductions of Darwin: Art, Evolution, Neuroscience* on kuitenkin tärkeä kannanotto tasa-puolisemman tieteidenvälisen keskustelu-ympäristön kehittämisen puolesta.

RAINE RUOPPA

Kirjoittaja on tohtorikoulutettava.